

UDK 811.163.4'373.22(497.16)

Izvorni naučni rad

Vukić PULEVIĆ (Podgorica)

Dukljanska akademija nauka i umjetnosti

SINONIMI U FITONIMIJI I FITOTOPONIMIJI CRNE GORE

Autor je na uzorku od nekoliko biljnih vrsta ukazao na složene probleme sinonimije koja redovno prati narodnu nomenklaturu biljaka. Autor dalje preporučuje da prioritet treba davati autohtonim nazivima biljaka, a naročito onima koji su utemeljeni u toponimiji. Najsloženiji problemi nastaju kad određeni fitonim u jednome slučaju ima status sinonima, a u drugom homonima, zbog čega dolazi do velikih zabuna i do pogrešne identifikacije biljnih vrsta na koje se takva imena odnose. Dosadašnje iskustvo pokazuje da redovno prave greške i propuste svi onomastičari, bilo laici bilo lingvisti, koji pokušavaju da se bave fitonimijom i fitotoponimijom, a da se pri tome temeljito ne oslone na botaničku nauku i botaničare.

Ključne riječi: *fitonimija, fitotoponimija, sinonimi*

Biljka je složeni materijalni sistem i živi organizam, dok je vrsta definisana kao osnovna sistematska kategorija koja svoje latinsko ime i taksonomski status dobija na osnovu pravila iz kodeksa botaničke nomenklature. I u naučnoj nomenklaturi postoje sinonimi, ali i prioritetna imena, čiji su status i upotreba takođe utvrđeni kodificiranim pravilima. Na taj način izgrađen je nomenklaturni subordinantni sistem koji omogućava naučnu i stručnu komunikaciju među institucijama i botaničarima svijeta.

Narodni nazivi, tzv. fitonimi, polimorfne su kategorije i nose specifičnosti nacionalnih jezika. Prožeti su dijalektizmima i idiomima, bez mogućnosti univerzalnoga standardizovanja i kodifikovanja. Preko prijevoda knjiga i kalkovanja, fitonimi i tudice dobijaju mogućnost lakog protoka kroz jezike, bez obzira na to da li su oni srodni ili ne. Tako vremenom dolazi do „nagomilavanja“ sinonimskih i homonimskih imena biljaka i miješanja uvezenih i domaćih naziva, čime se otežava odabir i upotreba prioriternih fitonima. Zato je fitoonomastika i fitotoponomastika veoma složena i zahtjevana naučna disciplina, koja nameće obavezujuću saradnju botaničara sistematičara i lingvista onomastičara.

Zadatak botaničara u tako složenim projektima bio bi da identifikuju biljke preko latinskih naziva i da procjenjuju njihove areale i ekologiju. Pred lingviste onomastičare postavljeni su drugi uskospecijalistički zadaci – da definišu nazive i prouče njihovu etimologiju i semantiku. Lingvisti treba da objasne status sinonima u narodnoj nomenklaturi, vezano za dijalektizme, tuđice i kalkove.

Preko saradnje i dogovora lingvista i botaničara mogu se preporučiti (ne i utvrditi) prioritetni nazivi, kako bi se sačuvali oni fitonimi koji imaju sigurno utemeljenje u fitotoponimiji i široko su rasprostranjeni na govornome području crnogorskoga jezika, ili su, pak, zastupljeni na području na kojemu raste imenovana biljka.

Fitonimski sinonimi uglavnom su dvojakoga porijekla. Na jednoj strani, proizvod su dijalekatskih specifičnosti pojedinih crnogorskih govora, a na drugoj, posljedica su prekomjernoga ulaska invazivnih imena preko pisane i govorne komunikacije s drugim jezicima.

Ilustrativan primjer za problem sinonimije u narodnoj nomenklaturi biljaka jeste drvenasta vrsta *Prunus mahaleb* L. Pripada familiji Rosaceae, i to onoj grupi vrsta će su predstavnici tzv. prunoidnoga voća: **šljiva, badem, kajsija, breskva, višnja, trešnja** i dr. Naročito su joj bliske vste: **trešnja** (*Prunus avium*) i **višnja** (*Prunus cerasus*), kojima je *Prunus mahaleb* izvanredna divlja podloga pogodna za kalemljenje.

Da bi se u fitonimiji što potpunije izučila i identifikovala sinonimija, potrebno je za svaku vrstu, čiju narodnu nomenklaturu izučavamo, utvrditi areal, a potom „pohvatati“ idiome (dijalektizme) i uvezene nazice (tuđice). Nije rijedak slučaj da se pojedini narodni nazivi ne podudaraju s arealom biljke na koju se ta imena odnose.

Vrsta *Prunus mahaleb* široko je rasprostranjena u Crnoj Gori, uglavnom na nešto toplijim staništima mediteranskoga i submediteanskoga područja ROHLENA, J. (1942: 163) navodi da je vrsta česta u Katunskoj nahiji, Lješanskoj nahiji, u okolini Cetinja, Njeguša, Danilovgrada, Bogetića, Podgorice, u Kućima. Međutim, njeno rasprostranjenje je mnogo šire. Ima je još u Primorju, Krajini, Crmnici, Riječkoj nahiji, Bjelopavlićima, Banjanima, Oputnoj Rudini, Pivi (niža i toplija staništa), a vjerovatno i mnogo šire.

Sudeći na osnovu toponimskih dokaza, nekih literaturnih izvora te saopštenja informatora, najčešći narodni naziv za vrstu *Prunus mahaleb* je **magriva**. Toponimi tipa: Magriva, Magrivača, Magrive, Magrive rupe, Magrive zgrade, Magrivo osoje i sl. srijeću se u Bratonožićima, Piperima, Pješivcima, Zagaraču, Komanima, Lješanskoj nahiji, Nikšićkom polju, pa čak i na padini brda Turja u blizini Šavnika (PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. 2003: 336). Informator je saopštio da je fitonim **magriva** uobičajen, bez sinonima, u Bjelopavlićima.

Neki toponimi upućuju i na pretpostavku postojanja naziva **magreva**. Takvi su: Magreva (Donja Kržanja u Kućima), Magreva (Bjelopavlići), Magreve (Selišta u Donjim Pješivcima), Magreva paprat (Potkraj u Bjelopavlićima), Magrevi krš (Bjelopavlići), Magrevac (u Radečkom kršu – Radeća, Piperi), Magrevica (Martinići u Bjelopavlićima). Postoji i toponim Magrebe (Kući). U postojećoj fitonimskoj literaturi nije evidentiran naziv **magreva**, ne samo za vrstu *Prunus mahaleb*, već ni za bilo koju drugu (ŠULEK, B. 1879; SIMONOVIĆ, D. 1959; GILIĆ, S. 2004). Treba računati i s mogućnošću da naziv **magreva** i nije fitonim, već da nosi neku drugu semantiku. Takvi problemi mogu se pouzdano riješiti i razgraničiti samo na neposrednim terenskim istraživanjima.

Za vrstu *Prunus mahaleb* botaničar Vilotije Blečić (in SIMONOVIĆ, D. 1959: 380) saopštio je naziv **tremezla**, što je jedinstven primjer u fitonimskoj literaturi. Nije označen lokalitet, ili šire područje, odakle potiče taj naziv, ali je najvjerovatnija pretpostavka da se radi o Crnoj Gori, ili konkretno o Pivi, đe je rođen taj poznati botaničar. U selu Orasi (Lješanska nahija) postoji toponim Tremezla, što se može povezati s fitonimom **tremezla**.

Kao sinonimi pojavljuju se i još neki nazivi za vrstu *Prunus mahaleb*. U Gornjem Morinju (Boka Kotorska) informator nam je na terenu saopštio naziv **treslovina** i to sa neposrednim pokazivanjem na jedno stablo vrste *Prunus mahaleb*. Naziv **treslovina** saopštava i LATKOVIĆ, T. M. (2007: 575), ali bez naznake područja đe je to ime zabilježio. Za Grbalj MAČIĆ, LJ. (2011: 32) navodi „**rašeljka (treslovina)**“, s čime je ostavio i određene dileme. Arealni je logično da se u Grblju koristi naziv **treslovina**, jednako kao i u Morinju, ali ostaje otvoreno pitanje s imenom **rašljika** – da li je i ono kao sinonim zastupljeno u selu Dub u Gornjem Grblju ili je, pak, „posuđeno“ iz nekog literaturnoga izvora? Na str. 33 Mačićeve knjige stoji samo naziv **treslovina**, alternativnog sinonima **rašljika**.

KARADŽIĆ, STEF. V. (1852: 748) u Boki je zabilježio fitonim **trijesla**, s tumačenjem: „wilde Weichsel, arboris genus“, što bi u bukvalnom prijevodu njemačkoga dijela fraze, tj. kalkovanju, značilo „divlja višnja“. Po svemu sudeći u Karadžićevu primjeru riječ je o biljci *Prunus mahaleb*, što dokazuju i više toponima koje su zabilježili PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. (2003: 471): Treslišta (Oputna Rudina), Treslova dolina (Pješivci), Treslovina (Njeguši), Trijesla (Nikšićke Rudine) i Trijesle (Crmnica).

Radi upoređenja treba ukazati i na toponime: Velja trijest (Crmnica), Triješle (Crmnica), Triješan (Ozrinici kod Nikšića), u kojima je moguće očekivati i drugačije apelative i semantiku, a samim tim i homonimiju.

Karadžićev fitonim „trijesla (Vuk)“, SIMONOVIĆ, D. (1959: 38) identifikuje s *Prunus fruticosa* (= *Cerasus chamaecerasus*), što je pogrešno, jer

se navedena vrsta u Flori Evrope (Flora europaea, 2: 79) ne navodi čak ni za teritoriju bivše države Jugoslavije. Tako se Karadžićev fitonim **trijesla** iz Boke najvjerojatnije odnosi na *Prunus mahaleb* (PULEVIĆ, V. 2005: 112–113 & 2010: 59). Zanimljivo je da KARADŽIĆ, STEF. V. (1852) nije u Crnoj Gori zapazio fitonim **magriva**.

Na terenskim istraživanjima treba uraditi areal-karte sinonimskih naziva: **magriva**, **tremezla**, **trijesla**, **treslovina** i dr., ustanoviti njihove granice i utvrditi da li se u nekim slučajevima preklapaju areali, bilo u cjelini bilo djelimično. Zapravo, treba utvrditi da li su pomenuti sinonimi uskoga areala, tj. idiomi (dijalektizmi), ili imaju šire rasprostranjenje u Crnoj Gori s prelaskom na područja drugih južnoslovenskih jezika. Takođe treba ustanoviti frekventnost upotrebe u govorima i zastupljenost u toponimima. Kad se sabere i razjasni sva ta argumentacija, onda bi mogli da se sugerišu i preporuče neki prioriteti pri upotrebi sinonima. U ovome slučaju to je zajednički posao za botaničare i lingviste. Prije svega treba definisati sinonim kao kategoriju, što je tema za lingviste, a zatim identifikovati biljku i njen areal što ulazi u domen botanike.

Sudeći po dosadašnjim saznanjima u Crnoj Gori bi prioritetni naziv za vrstu *Prunus mahaleb* mogao biti **magriva**, jer ima široko rasprostranjenje (prelazi i u susjedne zemlje i jezike) kao i izraženu frekventnost u govorima.

Favorizovanje naziva **magriva** ni u kom slučaju ne bi značilo i zapostavljanje sinonima: **tremezla**, **trijesla** i **treslovina**, koji su dominantni u pojedinim krajevima Crne Gore i inkorporirani su takođe u prepoznatljivim toponimima.

U rod *Prunus*, koji, kao što smo videli, obuhvata dosta gajenih vrsta iz grupe tzv. koštičavog voća, spada i vrsta *Prunus communis* (L.) Fritsch (= *Amygdalus communis* L.). U novije vrijeme u Crnoj Gori uobičajen je naziv za tu biljku **badem**, kako se i imenuje u trgovu, medijima, udžbenicima, gastronomiji i dr. Taj fitonim zapisao je i KARADŽIĆ, STEF. V. (1852: 11) i identifikovao ga preko njemačkih i latinskih naziva „Mandel, amygdalus“, uzimajući **badem** kao opšte ime, bez naznake područja đe ga je zabilježio. Značajno je i to što KARADŽIĆ, STEF. V. (1852: 12) navodi i fitonim **ba-jam**, naglašavajući da ga je zabilježio u Crnoj Gori, s uputom da je to isto što i **badem**. Naziv **badem** u Crnoj Gori bilježi još samo IČEVIĆ, D. (2007: 157) za Podgoricu. Sigurno je da je u tome slučaju naziv **badem** uvezen, tj. invazivan, naučen i usvojen preko trgovine i literature. Podgorica i njena okolina nije područje đe se *Prunus communis* značajnije uzgaja, već se samo u vidu pojedinačnih stabala sporadično srijeće u baštama.

Za mediteranski dio Crne Gore (Boka, Paštrovići), đe je *Prunus communis* česta voćka, nije u starijim izvorima evidentiran naziv **badem**, već

sam: **bajam, meduo, mendul, mendula, menduo** (PULEVIĆ, V. 2010: 505–510). Pominje se i sorta **mekiš**, čije šemenke imaju tanku ljuspu. Ti nazivi sve više se potiskuju i u samome Crnogorskom primorju, đe su vjekovima bili uobičajeni, tako da dobijaju status sporadičnih sinonima, na račun fitonima **badem** koji sve više dominira, kako u usmenoj tako i u pisanoj komunikaciji.

Narodnu nomenklaturu i svih ostalih voćaka iz roda *Prunus* prati veoma zapletena sinonimika, uslovljena velikom morfološkom razuđenošću (brojne sorte i varijeteti, forme i dr.). Takvu sinonimku danas je nemoguće razgraničiti i identifikovati, jer su u nju utkani idiomi i dijalektizmi, a tim više što su mnoge stare sorte voćaka već iščezle i zaboravljene. Tu su utkana i brojna strana imena (romanizmi, grecizmi, turcizmi i dr.). Kao primjer navodimo nekoliko narodnih naziva za sorte šljive (*Prunus domestica*), zabilježenih u Crnoj Gori (PULEVIĆ, V. 2010: 505–510): **amula, belošljiva, bjelica, durgonja, dugulja, jajara, madžarka, mednica, piskavica, požegača, požeska, ranjka, ruskavica, sliva, turgolja, turgonja, turgulja, zenderioka, zerdelija** i dr.

Za sorte trešnje (*Prunus avium*) sakupljeno je 12 naziva: **aršlama, ašlama, bjelica, crešnja, crnica, deliborka, fruckavica, grčica, grkljaja, plavka, ruskavica, šljame**; za kajsiju (*Prunus armeniaca*) tri: **antiferak, armelin, armelina**; za breskvu (*Prunus persica*) pet: **breska, mendulica, praska, praskva, šeftelija**.

Najviše narodnih naziva prati sorte vinove loze (grožđa). Samo za Crnogorsko primorje zabilježeno je oko 100 takvih imena (O tome detaljnije: PULEVIĆ, V. 2010: 494–501).

Žitarice: **kukuruz, pšenica, raž, proso, ovas i ječam**, najpoznatije su i najvažnije poljoprivredne biljke s neprekidnom tradicijom uzgajanja. Sve pripadaju familiji trava (*Poaceae*). Za njih se slobodno može kazati da su kultne biljke, zbog čega su njihova narodna imena ugrađena u brojne i lako prepoznatljive toponime, koji najčešće označavaju lokalitete na kojima su te žitarice uzgajane. Izuzetak čini **kukuruz** (*Zea mays* L.), čiji naziv u Crnoj Gori nije toponimiziran iako za njega postoji 20 sinonima: **frmentin, frumentin, frumetin, merin, rumetin, umertin, vrumentin, vumetin, kukuruz, kolomboć** i dr. KARADŽIĆ, STEF. V. (1852: 796–698) za Crnu Goru nevedo je naziv **fermentun** (Boka) i **frmentin** (Boka), a takođe navodi još (str. 787) i **urmetin** („po jugoz. kr.“ = jugozapadni krajevi). Kod Vuka se nalazi i **kukuruz** (str. 313), kao opšte ime – bez ubikacije. Naziv **fermentun** za Boku navodi i REŠETAR, M. (2010: 314). Prema izloženome izgleda da je naziv **kukuruz** u Crnoj Gori novijega imenovanja i da je preovladao u upotrebi pod uticajem komunikacije s okruženjem.

Za žitaricu *Secale cereale* L. u crnogorskoj fitonimiji evidentirana su četiri naziva: **raž, rž, ržanica i rženica**, što je potvrđeno i u brojnim toponimima

(PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. 2003: 410–411 & 422–424): Ražani dô, Raženi dô, Ražina, Ražište, Ržani dô, Ržine, Ržišta, Donja Ržanica i dr. KARADŽIĆ, STEF. V. (1852: 649) za Crnu Goru navodi fitonim **rž** s objašnjenjem „der Roggen, secale cereale Linn.“ i frazom „Udri Mujo po ržanoj slami“. Takođe bilježi i **ržanica**, ali s objašnjenjem da je u pitanju ržani ljev („Regenbrot, panis secalinus, cf. ražovnica“). U nekim krajevima Crne Gore, kao npr. u Piperima, **rženica** je naziv za biljku *Secale cereale* (kaže se: „slama od rženice“, „nikla je rženica“ i sl., a za hljev: „ržani ljev“).

Za uzgajane vrste iz roda *Triticum* L. danas u javnoj komunikaciji dominira naziv **pšenica**, ali je u prošlosti u Crnoj Gori preovladavalo ime **šenica**, što nalazi potvrdu u velikome broju široko raspoređenih toponima. PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. (2003: 403 & 447–448) evidentirali su 14 toponima s osnovom **pšenica**: Pšeničina, Pšeničište (dominira), a sa osnovom **šenica** 35 toponima: Šeničina, Šeničišta, Šeničište, Šenični dô i dr. Zanimljivo je da toponimi s osnovom **pšenica** dominiraju u Vasojevićima i susjednome Rožaju (10 od ukupno 14), a po jedan u Piperima, Katunskoj nahiji, Bjelopavlićima i Goliji. Vjerovatno je da su neki od njih novijega imenovanja, nastali uporedo s usvajanjem naziva **pšenica**, ili su, pak, proizvod „redakture“ kartografa i bilježnika. Toponimi s osnovom **šenica** dominiraju na područjima: Katunska nahija, Oputna Rudina, Nikšić, Bjelopavlići, Drobniak i dr. Nijedan primjer nije zapažen u toponimiji Vasojevića. U Podgorici je KARADŽIĆ, STEF. V. (1852: 624) zapisao naziv **pčenica**, a u Crmnici MILETIĆ, B. (1940: 373) ime **čenica**.

PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. (2003: 401–403) navode 68 toponima s osnovom **proso** (*Panicum miliaceum* L.): Prosenina dolina, Prosenina zgrada, Prosina, Prosine, Prosište, Proše, Prošedo, Prošena, Prošeni dô i dr. Iz tih primjera proizilazi da fitonim **proso** u Crnoj Gori nema sinonimski dublet, ali ipak sve to treba provjeriti neposredno na terenu, i to ne samo na toponimima već i u govornoj komunikaciji. Isto se može kazati i za monotipski fitonim **ječam** (*Hordeum* L.) koji je dosad u Crnoj Gori osvjedočen u preko 70 toponima: Sejdof ječam, Ječišta, Ječmena dolina, Ječmen-dô, Ječmenica, Ječmenište, Ječmina i dr.

Da fitonim **ovas** (*Avena sativa* L.) ima u Crnoj Gori opštu upotrebu i široko rasprostranjenje potvrđeno je u preko 70 dosad evidentiranih toponima, oblika: Ovsena dolina, Ovsene njive, Ovsina, Ovsine, Oviski dô, Ovsenište, Ovsena dolina i dr. (PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. 2003: 376–377; CICMIL-REMETIĆ, R. 2010: 251). Isti autori zapazili su još i 15 toponima, s izmijenjenim oblikom (što je tema za lingviste), koji se takođe vežu za biljku **ovas**: Ovceni dô, Ovcine, Ovcenac, Ovceni pod i dr. U crnogorskoj flori zastupljeno je još desetak autohtonih „divljih“ vrsta, od kojih neke, npr. *Avena sterilis* L.,

gusto naseljavaju zapuštene njive i ruderalna staništa, tako da se neki od navedenih toponima mogu i na njih odnositi.

U literaturi, kao i u govoru, srijeće se uz fitonim **ovas** još i sinonim **zob**, za koji u crnogorskoj fitotoponimiji još nije pronađena potvrda. U narodnim epskim pjesmama pominje se **zob** kao ponajbolja hrana za konje, a u govoru Vasojevića naveo ga je BORIČIĆ TIVRANSKI, V. (2002: 102).

Buduća istraživanja treba da pokažu da li se neki od fitonimskih apelativa u toponimima oblika: Ošanik, Ošanica, Ošni dolinak, Ošća, Ošljak, Ošnji dô i sl., mogu povezati s nazivom **ovas** i biljkama iz roda *Avena*. Među njima treba tražiti i mogućnosti homonimije, vezane i za neke druge trave koje imaju oštro ili nešto duže oše (ošće, ošje, osje). Takve su, na primjer, neke vrste iz roda *Aegilops*.

Kad se radi o žitaricama, da kažemo i to, da svaku uzgajanu vrstu prati poveći broj nižih sistematskih kategorija: podvrste, varijeteti, forme, sorte, od kojih svaka pojedinačno ima narodno prepoznavanje i imenovanje. No to je previše složena problematika koja zahtijeva specijalističku obradu.

Domaći naziv za povrtlarsku vrstu *Daucus carota* L. je **mrkva**, što su potvrdili brojni informatori s čitavoga područja Crne Gore. Naziv **mrkva** zabilježio je i KARADŽIĆ, STEF. V. (1852: 371), ali bez naznake područja đe se to ime pojavljuje. Sistematsku identifikaciju dao je s njemačkom i latinskom odrednicom: „gelbe Rübe, Möhrrübe, daucus Linn.“. Moguće je da je i toponim Mrkveni dô u Slatini (Bjelopavlići) nazvan po mrkvi koja je tu uzgajana. Međutim, u novije vrijeme naziv **mrkva** u potpunosti je potisnula tuđica **šargarepa**. Za područje Njeguša, ČIRGIĆ, A. (2009: 136) zapisuje: „nije se do skoro znalo što je šargarepa, no smo je vazda mrkva zvali“. Za Dubrovnik KARADŽIĆ, STEF. V. (1852: 371) navodi naziv **mrkjela**, s uputom da je u pitanju **mrkva**. Za područje Hrvatske ŠULEK, B. (1879: 514) i GILIĆ, S. (2004: 53) nabrajaju nazive: **mrkva**, **mrkvac**, **mrkvač**, **mrkvjelina**, **mrkvica** i sl. I u Srbiji se mogu sresti slična imena (SIMONVIĆ, D. 1959: 163). Zanimljivo je da KARADŽIĆ, STEF. V. (1852: 833) fitonim **šargarepa** navodi za Vojvodinu, pa je moguće da je invazivni pravac toga imena krenuo iz Mađarske ili neke druge srednjoevropske zemlje. I SIMONVIĆ, D. (1959: 164) ima naziv **šargarepa** za gajenu sortu *Daucus carota hortensis*, koji je u prvoj polovini 19. stoljeća dobio iz Sremskih Karlovaca od tamošnjega profesora gimnazije Grigorija Lazića. Iz srpskih izvora naziv **šargarepa** preuzeo je ŠULEK, B. (1879: 386 & 514). Za Hrvatsku ovaj naziv ne navodi ni GILIĆ, S. (2004: 53 & 441), što znači da nije odomaćen u hrvatskoj leksici. Iz svih tih navoda jasno se vidi da je fitonim **šargarepa** svojim „agresivnim“ prodorom potisnuo domaći naziv **mrkva** u Crnoj Gori, očito bez ikakve šanse da to drugo ime sačuva makar pristojni status aktivnoga sinonima. Ili slikovitije

kazano – mađarska **šargarepa** prognala je našu **mrkvu** u leksičku arheologiju. Da li zbog boljega gastronomskog kvaliteta ili zbog nečega drugog?

O složenim i isprepletenim sinonimskim i homonimskim problemima fitonima: **pipun**, **dinja**, **lubenica** i **karpuz**, pisano je dosta (PULEVIĆ, V. 2005: 82, 103; 2010: 527–545; 2011: 308). U Crnoj Gori su dugo i konzistentno bili u upotrebi nazivi: **pipun** (*Cucumis melo* L.) i **dinja** (*Citrullus vulgaris* Schrad.), a naročito u područjima gdje se te biljke uzgajaju (Zeta, Primorje, Bjelopavlići i dr.). Pod uticajem trgovine, literature, medija i dr., uslijedile su zamjene u narodnim nazivima: **pipun** je postao „**dinja**“ (*Cucumis melo*), a **dinja** – „**lubenica**“ (*Citrullus vulgaris*). Takva preturbacija proizvela je ne samo jezičke dileme, već i konkretne praktične probleme, naročito kod uzgajivača tih biljaka, kao i kod trgovaca i potrošača. Nije rijedak slučaj da je kupac prinuđen da se s mlađim prodavačima voća sporazumijeva upiranjem prsta prema plodovima pipuna i dinje, umjesto izgovaranja tih naziva. Na posljetku, to se i moralo dogoditi Crnogorcima – da umjesto **pipuna** iju **dinju**, a umjesto **dinje** – **lubenicu**. Predugo su pristajali na to da im se karakteristike i specifičnosti maternjega crnogorskog jezika potiskuju u tzv. dijalektizme i provincijalizme.

Fitonim **suncokret**, kojim se u narodu identifikuje uljarica *Helianthus annuus*, dominantan je u Crnoj Gori, kao i u širem okruženju. Uz njega evidentirana su i još dva sinonima: KARADŽIĆ, STEF. V. (1852: 725) za Paštroviće je zapisao naziv **sunčanik**, a HADŽIĆ, I. (2003: 169) za Rožaje **sunčogled**.

U arealu vrste *Punica granatum* L. poznate u narodnoj nomenklaturi kao **šipak**, PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. (2003: 450–451), zabilježili su 43 toponima oblika: Šipak, Šipci, Šipčanik, Šipčev vr', Šipčeve doline, Šipčić, Šipkova glavica, Šipčevine i dr. Kao i u dosta drugih slučajeva i ovđe se pojavila tuđica **nar**, ali ne kao sporadični sinonim, već s tendencijom da postane dominantno ime za vrstu *Punica granatum*. U crnogorskoj oficijelnoj komunikaciji, na prvome mjestu se misli na publikacije, medije, reklame, TV spotove i dr., sve više se nameće utisak da su domaći nazivi: **šipak**, **koštanj**, **mrkva**, **pipun** i dr. „lokalizmi“ i „arhaizmi“, koji ne mogu biti primjereni savremenom jezičkom standardu. Čak se smatra da poljoprivredni proizvodi gube „ugled“ i nemaju prođu ako nose imena: **šipak**, **koštanj**, **mrkva**, umjesto „pravilnijih“: **nar**, **kesten**, **šaragarepa**. Da tuđica **nar** ima sekundarnu pojavnost u crnogorskoj fitonimskoj nomenklaturi potvrđuje i to što dosad nije zapažen ni jedan toponim s tom osnovom.

Pretpostavlja se da je toponim Mogren (rt i plaža kod Budve) fitonimskog porijekla, nazvan po **mogranju** (*Punica granatum*), koji je za Budvu i Paštroviće navela LIPOVAC-RADULOVIĆ, V. (1997: 191), a za Hrvatsku ŠULEK, B. (1879: 546) i GILIĆ, S. (2004: 191).

Za **šipak** u Crnoj Gori zabilježene su nekolike sorte i varijeteta, označeni narodnim nazivima: **pasomni šipak** (polukišeli šipak), **spasovni šipak**, **puklač/puklaš** (raspukli plod šipka), **ljepiš**, **barski šipak** i dr. Zanimljivo je da se za sok dobijen u domaćoj radinosti uobičajeno kaže „sok od šipka“, dok za sok spravljen u fabrici na etiketama uvijek piše „sok od nara“.

Malo je koji fitonim utemeljen u crnogorskom jeziku kao **šipak**, tako da je stekao „imunitet“ i uspješno odolijeva svim pritiscima favorizovanih imenovanja. Možda bi na kraju i **šipak** morao ustupiti primat **naru**, ali ga odlučno štite slike Petra Lubarde. Slavni crnogorski umjetnik nije na Pavlovim stranama slikao **narove** već **šipkove**.

U Crnoj Gori za vrstu *Castanea sativa* Mill. tradicionalno su u upotrebi nazivi **kostanj** i **koštanj**, kako za samu biljku tako i za njene jestive plodove. Fitonim **kostanj** u Boki je zabilježio KARADŽIĆ, STEF. V. (1852: 293), a ime je potvrđeno i preko brojnih toponima oblika: Kostanj, Kostanje, Kostanjica i dr. Među njima su i dva sela: Kostanjica (Donja i Gornja) kod Morinja u Boki i Kostanjica (Kostanja, Kshtenja) kod Ostrosa u Krajini. U Crmnici se čuju i imena **koštanja** i **kostanja**. To ističemo zato što se u novije vrijeme sve više odomaćuje naziv **kesten**, koji u Crnoj Gori nema utemeljenje u tradiciji niti potvrdi u toponimiji.

Naziv **kesten** naknadno je ušao u crnogorsku leksiku, kako preko usmenih komunikacija i trgovine, tako i preko knjiga (najviše preko udžbenika) i medija. Jednostavno se u narodu stvarala svijest da je „pravilnije“ (učenje) kazati **kesten** nego **kostanj**, jer tako „svako govori osim nas“. Tako su, čak, mislili i mještani Stoliva u Boki Kotorskoj, kad su svoju poznatu manifestaciju „Dani kostanja“ u prvi mah nazvali „Dani kestenja“, pa je ispravka izvršena tek nakon intervencije autora ovoga priloga.

O zaštiti naziva **kostanj** i **koštanj** prije svih treba da se pobrinu crnogorski botaničari i lingvisti, na što ih obavezuje tradicija upotrebe tih imena, kao i toponimi u koje su utkani. Inače, **koštanj** (*Castanea sativa*) u crnogorskoj flori je veoma poznata biljka. Izgrađuje lijepe sastojine u Boki Kotorskoj (Kostanjica, Stoliv), kod Budve, Ulcinja, u Krajini (Murići, Livari, Kostanjica, Ostros), Crmnici (Boljevići). Kako su koštanjove šume u Crnoj Gori zaštićene zakonom, tako treba sačuvati i izvorna imena vrste koja izgrađuje te šume. Nazivi **kostanj** i **koštanj** treba da ostanu prioritetni, a **kesten** (kao stečena realnost) može zadržati status sporadičnog sinonima.

Fitonim **murva** u Crnoj Gori zadugo je bio jedini narodni naziv za vrste iz roda *Morus* L. Najčešće su vrste **bijela murva** (*Morus alba*) i **crna murva** (*Morus nigra*). Kako se radi o voćki koja se masovno uzgajala u dvorištima i u blizini kuća, narod je za te dvije vrste imao i skraćene nazive **bjelica** i **crnica**. KARADŽIĆ, STEF. V. (1852: 375), u „jugoz. kr.“ (jugozapadni krajevi),

zapisao je naziv **murva** koji identifikuje i tumači preko imena **dud**. Uz to, u Risnu je naišao i na fitonim **murvac**, s napomenom da je u pitanju „divlji duda, eine Art wilder Maulbeerbaum, mori genus“. REŠETAR, M. (2010: 342) u Prčanju se srio i s nazivom **murvak** i objašnjenjem „stablo divlje murve“. Za Crmnicu MILETIĆ, B. (1940: 262) takođe bilježi fitonim **murva**.

Preko literature sugestivno se nameće „poruka“ da je naziv **murva** više dijalekatska i lokalna karakteristika, ili, pak, romanizam (it. *mora*, lat. *morus*), te da je primjerenije kazati **dud**. Tako za ševerozapadni dio Boke Kotorske MUSIĆ, S. (1972: 192) tumači: „murva – dud (drvo i njegov plod)“. Fitonim **murva** za Boku potvrđuje i LIPOVAC-RADULOVIĆ, V. (1981: 223), s istim objašnjenjem da je u pitanju „dud (drvo i njegov plod)“. Uz to dodaje i naziv **murvak** i **murvac** – „stablo duda koje ne daje plod“. Za Budvu i Paštroviće LIPOVAC-RADULOVIĆ, V. (1997: 196) takođe navodi **murva**, a uz to dodaje i metamorfozirano **morva**. ČIRGIĆ, A. (2007: 154) za Podgoricu je zabilježio ime **murva**, s legendom da je u pitanju „vrsta voća, dud (bijeli i crni)“ i s potvrdom u kontekstu: „Najedoh se murava, neću ga moć ručat“ i „Meni su najmilije crne murve“. BORIČIĆ TIVRANSKI, V. (2002: 163), za Vasojeviće, takođe objašnjava domaći fitonim **murva** s unešenim **dud**.

Svi literaturni izvori i anketni uzorci s terena potvrđuju da je na čitavom prostoru Crne Gore jedino uobičajen naziv **murva**. To u potpunosti potvrđuju i brojni toponimi (PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. 2003: 353–355), kao što su: Murva, Pod murvom, Murve Bojanića, Murvice i dr. Nije zabilježen ni jedan toponim koji bi imao osnovu **dud**. To potvrđuju i sintagme: „murvovo drvo“, „murvovo lišće“, „murvovo držalo“, „bačva od murvovine“ i dr. U Crnoj Gori nikad se nije govorilo: „dudovo drvo“, „dudovo lišće“, „držalo od dudovine“ i sl.

Invazivni naziv **dud** (kao „pravilnije“ ime) u crnogorski jezik ušao je preko literature, medija, kroz nastavu u školama i dr. Zanimljivo je da je toponim „Tri murve“, pokraj plaže u Sutomoru, prekršten u „Tri duda“. Tako je i stvaran sinonimski dublet **murva - dud**.

Prirodno je da se kroz razvoj jezika unose i usvajaju tzv. tuđice i pozajmice, naročito ako za pojedine pojmove nema odgovarajućih domaćih izraza. Ali, ako dođe do sekundarnoga nagomilavanja sinonimskih izraza, onda svakako treba da ima primat domaći naziv, a naročito ako je utemeljen u toponimiji i ima opšte rasprostranjenje u arealu crnogorskoga jezika.

Poznati srpski botaničar-dendrolog Branislav JOVANOVIĆ (1991: 246), u univerzitetskom udžbeniku „Dendrologija“, uz rod *Morus* L. i vrste: *M. nigra* i *M. alba*, stavio je narodne nazive: **dudovi**, **crni dud** i **bijeli dud**. Ta imena uobičajena su u srpskoj onomastici i srpskome jeziku. Da je kojim slučajem, a mogao je, autor dodao i naziv **murva**, tome imenu bilo bi

mjesto na drugoj poziciji, poslije fitonima **dud**, što bi odgovaralo korisnicima udžbenika izvan zone srpskoga jezika.

U crnogorskoj narodnoj nomenklaturi najzamršeniji sinonimski i homonimski problemi vezani su za fitonimiju vrsta roda *Quercus* L., najčešće označenog s **hrast** (**hrastovi**). Prema starijoj sistematici i starijoj literaturi, rod *Quercus* u flori Crne Gore zastupljen je s osam vrsta. Od njih dva su zimzeleni – *Q. ilex* i *Q. coccifera*, tipski izgrađuju zimzeleni pojas (makiju) neposredno iznad obale mora. Vrsta *Q. robur* zastupljena je u manjim fragmentima na vlažnim staništima u Štoju, uz obalu Skadarskoga jezera i pored Zete u Bjelopavlićima. Preostalih pet vrsta: *Q. cerris*, *Q. conferta*, *Q. lanuginosa*, *Q. trojana* i *Q. sessilis*, sastavni su dio tzv. „pitomih“ listopadnih šuma u visinskom pojasu do oko 1000 metara nad. visine.

Rod *Quercus* ima veoma složenu varijabilnost na nivou svih sistematskih kategorija, koja u Crnoj Gori nije izučavana, tako da broj vrsta i nižih sistematskih kategorija mora biti znatno veći od dosad evidentiranih, na što ukazuje stanje u susjednim zemljama. Na isti je način veoma složena i razuđena fitonimija (narodni nazivi vrsta i varijeteta), koja prati sistematsku polimorfiju roda *Quercus*. Hrast je veoma prepoznatljivo drvo, i to ne samo zbog ekonomskoga značaja, već i kao simbol koji je ušao u mitove i legende, a često i u heraldiku.

Naziv **hrast** se pod uticajem literature i drugih komunikacija raširio i učvrstio u južnoslovenskim jezicima. Pokazao se kao funkcionalan jer je lako prepoznatljivo ime u drvoprerađi i trgovini: hrastovina, hrastovi namještaj, hrastovi stubovi, hrastovi pragovi i dr.

Zanimljivo je da PEŠIKAN, M. (1976: 101) zapaža da riječ **hrast** nije karakteristična za Katunsku nahiju. Ovo inicira ideju da se utvrdi areal fitonima **hrast**, zato što ga nema ni u nekim drugim krajevima Crne Gore. I po toponimima bi se reklo da taj naziv u Crnoj Gori nema veću rasprostranjenost. Tako su PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. (2003: 165) i PULEVIĆ, V. (2010: 554), zabilježili svega 11 toponima s osnovom **hrast**. Od njih su 6 zastupljeni u okolini Bijeloga Polja (Hrastetine, Hrastova kosa, Hrastovača, Hrastovi, Hrastovi brijeg i Hrašće), a po jedan na području Rožaja (Hrast), u Lješanskoj nahiji (Debeli hrast), u Stanjevićima iznad Budve (Podhrastić), u okolini Pljevalja (Hrastova kosa) i u Petnjici (Hrast). Moguće je pretpostaviti da su neki od tih toponima novijega imenovanja, a naročito ako se radi o toponimiziranim pojedinačnim stablima (Hrast, Debeli hrast i sl.).

U Crnoj Gori znatno je veći broj toponima s fitonimskom osnovom **rast** i **ras**, koji imaju široki areal od Primorja do Pljevalja, a istočnije i do Vasojevića (PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. 2003: 408–410). Takvi toponimi su: Rast, Debeli rast, Rastovac, Rastovi doci, Rašćići, Rašće, Skender-begovo rašće i

dr. Na tome nivou informacija teško je zaključiti da li se fitonim **rast** može vezati za sve vrste iz roda *Quercus* ili samo za neke od njih. Takođe treba napomenuti da se u nekim krajevima Crne Gore **rast** i **ras** vežu još i za zgusnuto i neprohodno žbunje (npr. u Piperima), bez obzira na vrste drveća koje ga izgrađuju (u smislu: rastinje, obrasti, zarasti i dr.).

Od svih fitonima vezanih za rod *Quercus*, najširi areal ima **dub**, što potvrđuje preko 500 toponima koje su u Crnoj Gori zabilježili PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. (2003: 112–125), npr.: Dub, Krivi dub, Dubić, Dublje, Dubovac, Dubove zgrade, Dubovi, Dubovi dô, Dubovik, Dubrava (najčešće), Dubravice, Dubrovnik i dr. I ovđe ostaje otvoreno pitanje – na koje se sve vrste iz roda *Quercus* u Crnoj Gori odnosi fitonim **dub**, da li na samo jednu (npr. *Q. lanuginosa*) ili na nekoliko? I da li je u tome slučaju izražena homonimija?

Fitonim **ranj** iz Crne Gore KARADŽIĆ, STEF. V. (1852: 637) objašnjava kao „nekakvo drvo kao cer ili granica“. To je kasnije SIMONOVIĆ, D. (1959: 388) identifikovao s *Quercus cerris* L. i *Q. conferta* Kit., po čemu bi naziv **ranj** imao status homonima. Taj problem zanimljivo je pogledati i preko toponima koje su objavili PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. (2003: 405–406), kakvi su: Ranj, Ranjev pod, Ranjeva laka, Ranjeve dubrave, Ranjevina, Ranjev vrg i dr. Ti toponimi u Crnoj Gori, a njih je ukupno 31, imaju kompaktan areal, u kojemu su njih 25 zastupljeni na području: Katunska nahija, okolina Nikšića, Banjani i Oputna Rudina; dva se nalaze uz obalu Skadarskoga jezera (Malo blato), a po jedan u Bjelopavlićima, Crmnici i Pivi. Nijesu zapaženi u severnome i severoistočnome dijelu Crne Gore, pa je ostalo da se provjeri – da li je do toga došlo što na tome području nema odgovarajućih vrsta koje nose ime **ranj**, ili, pak, izostaje samo ime? Za toponim Ranj u Malome blatu lingvista Mitar Pešikan tvrdi da je nastao od *vranj* u značenju lijevak, jer je u pitanju izvor.

Treba istaći i to da je u Crnoj Gori zapažen znatan broj toponima oblika: Rasova, Rasovac, Rasovače, Rasovati dolovi, Rasovi, Rasovo, Rasovi vrh i dr. Kod njih su apelativ i semantika teško prepoznatljivi, ali je svakako moguće da su neki od njih fitonimskoga porijekla. KARADŽIĆ, STEF. V. (1852: 639) zabilježio je u Boki riječ *rasovast* koju tumači s *račvast*. Takođe je u Crnoj Gori zapazio i riječ *rasove* koja ima istu semantiku kao *rasohe*, a znači *račve*. Za toponim Rasovača (na Pivskoj planinini) CICMIL-REMETIĆ, R. (2010: 108) ima objašnjenje da je u pitanju „trava širokog lista“.

PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. (2003: 81–86) zabilježili su 120 fitotoponima s osnovom **cer**, kao što su: Cer, Ceračke prodoli, Ceri, Cerje, Cerova glava, Cerovi gvozđ, Cerova prodo, Cerovlje i dr. Može se zaključiti da se fitonim **cer** može u potpunosti vezati za vrstu *Quercus cerris*, ali ipak

treba potražiti i izuzetke. U nekim krajevima Crne Gore taj fitonim vežu i za jednu drugu vrstu – *Quercus trojana*.

Na isti način treba otvarati i druge fitonimske probleme vezane za vrste iz roda *Quercus*, kao što su nazivi: **česmin**, **čemil**, **česvin**, **bjel**, **šuma**, **strž** i dr. Sinonimsko uslozljavanje komplikuju i unešena imena, preko literature i na druge načine, kao što su: **hrast medunac (medunac)**, **hrast sladun (sladun)** i dr.

U svim navedenim primjerima, povezanim za rod **hrast** (*Quercus*), fitonimske probleme smo samo djelimično otvorili, bez mogućnosti za preciznija objašnjenja. Da bi se došlo do pouzdanijih rezultata potrebno je sprovesti iscrpne terenske pretrage, ako je uopšte danas moguće u našim selima pronaći relevantne informatore.

Fitonimi: **tipac**, **čipac**, **jarac** i **zlokos** u narodnoj nomenklaturi imaju ravnopravni sinonimski status za vrstu *Nardus stricta* L. Radi se o travi koja izgrađuje visokoplaninske livade, a prepoznatljiva je po tome što je „tvrda“ i „neće je kosa“. Imena su utemeljena u toponimima, kao što su: Tipac, Tipčev dô, Čipčava vlaka, Čipnata vlaka, Zlokos, Zlokosna prodo i dr. (PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. 2003, CICMIL-REMETIĆ, R. 2010). Na planinskom području ima dosta toponima s osnovom **jarac**, kao što su: Jarčeve strane, Jarac i dr., ali je teško razgraničiti homonimske mogućnosti imenovanja, tj. da li se u pojedinačnim slučajevima radi o zootoponimu (po životinji *jarac*) ili fitotoponimu (po biljci *jarac*).

Sudeći po broju toponima i njihovome rasporedu, u Crnoj Gori je za vrstu *Populus tremula* L. dominantan narodni naziv **jasika** u odnosu na **trepetljika**. PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. (2003: 191–198) i CICMIL-REMETIĆ, R. (2010: 207) registrovali su oko 300 toponima s osnovom **jasika**: Jasiče, Jasičeje, Jasika, Jasike, Jasikov dô, Jasikova strana, Jasikovac (najčešće), Jasikovica, Jasikovo ždrijelo i dr. Toponimi su raspoređeni na čitavome prostoru Crne Gore, ali po frekventnosti (što zavisi i od areala vrste) reklo bi se da ih najviše ima u Vasojevićima.

Alternativni sinonim za vrstu *Populus tremula* je **trepetljika**, ali sa znatno užim arealom i frekventnošću. PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. (2003: 468) saopštili su 20 toponima koji potvrđuju fitonim **trepetljika**: Trepetljika, Trepetljike, Trepetljikova glavica, Trepetljikovi dô, Trepetljiš i dr. Najviše ih ima u Kućima i Piperima i nešto manje u Vasojevićima i Gornjoj Morači. Pojedinačno se srijeću u Bjelopavlićima i Nikšićkome polju, a jedan toponim čak i u Lastvi kod Tivta. U fitonimskoj literaturi susjednih zemalja srijeću se i homonimske mogućnosti naziva **jasika** i **trepetljika**, u kojima se ta imena u nekim slučajevima povezuju i sa srodnom vrstom *Populus alba*, a da li je to tako i u Crnoj Gori treba provjeriti na terenu. Prema botaničaru

ROHLENA, J. (1942: 19), u flori Crne Gore mnogo više je zastupljena *P. tremula* od *P. alba* (koju navodi za samo dva lokaliteta), pa samim tim se umanjuje i mogućnost homonimije.

U narodnoj nomenklaturi crnogorskih govora dosad je za vrste iz roda *Urtica* L. ustanovljeno pet fitonimskih sinonima: **kopriva**, **žara**, **žariga**, **žarulja** i **zelje**. Po širini arela i frekventnosti upotrebe u govoru, dominira naziv **kopriva**, što potvrđuju i brojni toponimi širom Crne Gore koje su zapisali PULEVIĆ, V. & SAMARDŽIĆ, N. (2003: 245–247): Kopriva, Koprivača, Koprivata rupa, Koprivač, Koprivica, Koprivin dô, Koprivni dô (najčešće), Koprivna aluga, Koprivnata glavica, Koprivnik, Koprivnjak, Koprivnjača i dr. Naziv **kopriva** dominantan je i u susjednim južnoslovenskim zemljama, pa čak i u Bugarskoj.

Naziv **žara** srijeće se u okolini Pljevalja (informator), u Vasojevićima (BORIČIĆ TIVRANSKI, V. 2002: 79) i na Pivskoj planini (CICMIL-REMETIĆ, R. 2010: 107). U okolini Pljevalja zabilježeno je i ime **žariga** (informator), a kod Plava i **žarulja** (IPLB 1966: 47).

Za etimološku i semantičku analizu, kao i za identifikaciju apelativa, značajni su toponimi: Žar, Žara, Žaranj dô, Žarbine, Žarci, Žare, Žarevi, Žarevo, Žari, Žarić, Žarište, Žarme, Žarovnice i dr. Toponimi na Skadarskome jezeru: Žar, Velji žar i Crni žar, označavaju lokalitete na kojima zgusnuto raste trska i ševar. Ali ako su takvi toponimi locirani u kontinentalnome dijelu Crne Gore, onda nazivi: Žara, Žari, Žarovnica, Žarevi i dr., mogu da označavaju i mjesta đe su bili požari ili, pak, staništa biljke koprive – **žare**. Da **kopriva** ima i sinonime **zelje** i **zelja** zabilježeno je u Crnoj Gori u više slučajeva: Prošćenje kod Mojkovca (VUJIČIĆ, M. 1995: 46), Osreci u Donjoj Morači (SIMONOVIĆ, A. 1998: 521), Boriče na Pivskoj planini (informator).

Kako invazivni fitonimi, oni koji su naknadno unešeni u crnogorski jezik, mogu da agresivno istisnu domaće nazive i da ih pretvore u pasivne sinonime, najbolji su primjeri narodna imena koja prate vrstu *Salvia officinalis* L. Domaća imena **pelin** i **pelim** u Crnoj Gori utemeljena su u blizu 80 toponima oblika: Pelinac, Pelinove doline, Pelinova glavica, Pelinovo, Pelimov ober, Pelimova lazba i dr. Preko literature, medija, a naročito preko trgovine (bilo sirovinom bilo farmakopejskim preparatima), u crnogorsku lek-siku unešeni su nazivi **kadulja** (iz Hrvatske) i **žalfija** (iz Srbije) i za trajno se odomaćili. U narodu je stvorena slika da su introdukovana imena „pravilnija“, „naučnija“, pa tako i „modernija“, jer se nalaze u knjigama, na etiketama za čajeve, na ljekarskim receptima, na reklamama i dr.

Namjera nam je bila da preko određenoga broja odabranih fitonima ukažemo na složene probleme sinonimije koja znatno otežava snalaženje u narodnoj nomenklaturi biljaka, a naročito kad su istovremeno zastupljeni

i homonimi. Malo je naziva biljaka koje ne prate sinonimski ili homonimski problemi, pa ćemo, kao primjer, istaći i još nekoliko dubleta o kojima bi moglo da se raspravlja i piše: **kasoronja** – **vodeni orah** (*Trapa natans*), **murčela** – **mirčela** (*Myrthu communis*), **kupina** – **kupljena** (*Rubus* sp.), **čaplijez** – **čeplijez** – **čapljan** (*Asphodelus* sp.), **jagoda** – **dreteza** (*Fragaria* sp.), **crijemuša** – **srijemuša** – **srijemoš** (*Allium ursinum*), **koščela** – **kostilja** (*Celtis australis*), **aptovina** – **artovina** – **rtovina** (*Sambucus ebulus*), **paprat** – **dumača** (neke vrste iz fam. *Polypodiaceae*) i mnoge druge.

Literatura

- BLEČIĆ, V. 1958: „Šumska vegetacija i vegetacija stena i točila doline reke Pive“. *Glasn. Prir. Muz.*, B(11): 1–108. Beograd.
- BORIČIĆ TIVRANSKI, V. 2002: *Rječnik vasojevičkog govora*. Prosveta. Beograd.
- CICMIL-REMETIĆ, R. 2010: *Toponimija Pivske planine*. SANU – Biblioteka onomatoloških priloga, knj. 1. Beograd.
- ČIRGIĆ, A. 2007: *Rječnik govora podgoričkih muslimana*. Inst. za crnogorski jezik i jezikoslovlje. Podgorica.
- ČIRGIĆ, A. 2009: *Rječnik njegušškoga govora*. Matica crnogorska – Biblioteka Crnogorski jezik. Cetinje–Podgorica.
- GILIĆ, S. 2004: *Rječnik bilja*. Rijeka.
- HADŽIĆ, I. 2007: *Rožajski rječnik (građa za diferencijalni rječnik govora rožajskog kraja)*. Rožaje.
- IČEVIĆ, D. 2007: *Podgorički govor*. Društvo prijatelja stare Podgorice. Podgorica.
- IPLB, 1966 (= Institut za proučavanje lekovitog bilja. Beograd) 1966: *Elaborat o proučavanju lekovitog bilja na području Prokletija i Komova* (Rukopis). Beograd.
- JOVANOVIĆ, B. 1991: *Dendrologija*. Naučna knjiga. Beograd.
- KARADŽIĆ, STEF. V. 1852: *Srpski rječnik*. Beč (reprint: Nolit, Beograd, 1972).
- LATKOVIĆ, T. M. 2007: *Građa za crnogorski jezik*. Cetinje.
- LIPOVAC-RADULOVIĆ, V. 1981: *Romanizmi u Crnoj Gori – jugoistočni dio Boke Kotorske*. Cetinje–Titograd.
- LIPOVAC-RADULOVIĆ, V. 1997: *Romanizmi u Crnoj Gori – Budva i Paštrovići*. Novi Sad.
- MAČIĆ, LJ. 2011: *Grbalj - Pogled na prošlost i sadašnjost*. Društvo za obnovu Manastira Podlastva – Grbalj. Kotor.
- MILETIĆ, B. 1940: *Crnnički govor*. Srp. kralj. akad. Srp. dijalekt. zbor.

- Rasprave i građa. Knj. IX. Beograd.
- MUSIĆ, S. 1972: *Romanizmi u severozapadnoj Boki Kotorskoj*. Filol. fak. Beograd. Knj. XLI. Beograd.
 - PEŠIKAN, M. 1976: *Značaj praćenja jezičkih elemenata koji se ponavljaju u mikrotoponimiji*. Prva Jugosl. Onom. Konf. CANU, 2: 95–102. Podgorica.
 - REŠETAR, M. 2010: *Štokavski dijalekat*. Matica crnogorska – Biblioteka Crnogorski jezik. Podgorica. (Prijevod knjige s njemačkoga, izd. 1907).
 - SIMONOVIĆ, A. 1998: *Osreci selo u Donjoj Morači*. Podgorica.
 - SIMONOVIĆ, D. 1959: *Botanički rečnik imena biljaka*. SANU – Pos. izd., Knj. CCCXVIII. Institut za srpskohrvatski jezik, Knj. 3. Beograd.
 - ŠULEK, B. 1879: *Jugoslavenski imenik bilja*. Zageb.
 - VUJIČIĆ, M. 1995: *Rječnik govora Prošćenja (kod Mojkovca)*. CANU – Pos. izd., 29(6). Podgorica.

Vukić PULEVIĆ

SYNONYMS IN PHYTONYMY AND PHYTOTOPONYMY OF MONTENEGRO

Using a sample of several plant species, the author points to the complex problems of synonymy, which regularly accompanies the common nomenclature of plants. The author further recommends that priority is given to indigenous plant names, particularly those that are founded in toponymy. The most complex problems arise when a phytonym in one case has the status of a synonym, and in another a status of a homonym, which causes great confusion and misidentification of the plant species to which these names refer. Previous experience shows that such errors and omissions are regularly made by both, laymen and linguists trying to deal with phytonymy and phytotponymy without thorough reference on botanical science and botanists.

Key words: *phytonymy, phytotponymy, synonyms*